

DOKUMENTATION SEMINARIUM FOLKBILDNING SOM UTVECKLINGSRESURS

Tid: Torsdagen den 24 april 2003, kl. 10.00-15.00

Arrangör: Folkbildningsförbundet, Svenska kommunförbundet,
Landstingsförbundet

Syfte: Att erbjuda förtroendevalda och anställda inom studieförbund, länsbildningsförbund, kommuner och landsting en mötesplats för dialog, erfarenhetsutbyte och inspiration kring framtids- och utvecklingsfrågor.

Plats: Landstingsförbundets/Kommunförbundets hus, Hornsgatan 20, Stockholm

Deltagare: Ca 70 st. Främst representanter från studieförbund, länsbildningsförbund, kommuner och landsting.

Program:

- 10.00 - 10.15 Vem älskar studieförbunden?
- 10.15 - 10.30 Studieförbunden som resurs i lokalsamhället
- 10.30 - 10.45 Nya Sverigekartan – samverkansorganens roll
- 10.45 - 11.15 Demokratins arbetsformer förändras. Hänger vi med?
- 11.15 - 12.00 Det goda livet – demokrati och hälsa
- 13.15 - 14.15 Folkbildning som lokal utvecklingskraft
- 14.15 - 15.00 Frågor, diskussion

Minnesanteckningar:

Johanna Åfreds och Lill Perby

SAMMANFATTNING PROGRAMPUNKTER:

10.00 - 10.15 VEM ÄLSKAR STUDIEFÖRBUNDEN?

Ants Viirman, sektionschef Svenska Kommunförbundet

Ants Viirman började med att ställa frågan: vem älskar studieförbunden? Svaret menar han är; alla och ingen! Därefter följde en tillbakablick och jämförelse med hur det ser ut nu.

I början av 70-talet var kommunerna färdigbildade, det fanns en ny statlig kulturpolitik och även kommunerna började formulera egna kulturpolitiska mål. Det decentraliserade ansvaret ökade. Från centralt håll kom en ny syn på studieförbunden och ungefär samma syn etablerades på lokal nivå. Idealerna formulerades främst av staten. Kommunerna hade relativt gott om pengar och kunde meroreflekterat investera.

Förutsättningarna förändrades inte mycket förrän i början 1990-talet. 1991 kom den nya propositionen om folkbildningen. Samtidigt hamnade många kommuner i en ekonomiskt svår situation. Kommunerna började reflektera över varför man lade pengar på studieförbunden och ifrågasatte för första gången nyttan av studieförbunden. Det som var självklart på 1970-80-talen var inte självklart längre.

Studieförbunden har av olika anledningar upplevts som svajiga de senaste åren, anser Viirman och fortsatte med att formulera fem utmaningar/svårigheter för studieförbunden:

1. Föreningens kommunernas berättigade krav på kommunnyttan av investerade pengar med folkbildningens krav på fritt och frivilligt och att få formulera den egna verksamheten

- Det är nödvändigt att få igång en lokal dialog och diskussion mellan kommuner och studieförbund och man måste diskutera hur bådas mål arbetar i samma riktning.
- Genom att hitta punkter som föreningar kan arbeta tillsammans för ortens överlevnad.

2. Studieförbundens minskade fysiska närvaro i kommunerna

- Svårare att få till stånd en dialog.

3. Studieförbundens styrka är mångfalden, men

- hur skall studieförbunden behålla sin egen profil och samtidigt arbeta gemensamt?
- mångfalden kan också försvåra kommunikationen och göra att kommunerna upplever att det finns för många parter att föra dialog med.

4. Politiken är inte lika sektorinriktad som under 70-talet

- I dag ser kommuner olika ut och är olika organiserade. Det är svårare att veta vart man ska vända sig om man vill ha en dialog med kommunen.
- Därför är det viktigt att identifiera och skapa arenor och mötesplatser.

5. Generationsbyte bland kommunala politiker

- Många av de yngre tjänstemännen har inte den genuina erfarenhet från folkbildningen som tidigare var vanlig. De har ofta annan eller ingen erfarenhet av folkbildningen.

10.15 - 10.30 STUDIEFÖRBUNDEN SOM RESURS I LOKALSAMHÄLLET
Maicen Ekman, generalsekreterare Folkbildningsförbundet

Visby och Vuollerim

Maicen Ekman började med att berätta om varför det finns skäl att älska studieförbunden. Som exempel på hur studieförbunden kan fungera som resurs i lokalsamhället nämnde hon Medeltidsveckan i Visby. Medeltidsveckan startade som ett studieförbundsinitiativ 1984 och har i dag blivit ett begrepp som lockar närmare 100 000 besökare till Gotland. Dessutom samlas folk i studiecirkel under resten av året för att lära sig mer om medeltiden, både på Gotland och i resten av Sverige.

Ett annat exempel är projektet "Vuollerim 6000 år". Arbetet runt den 6000 år gamla stenåldersboplatsen har genererat teaterprojekt, grävvarcirklar och kulturveckor. Att mäta projektets betydelse i ekonomiska termer är svårt, men man har t.ex. kunnat notera en ökad turism i bygden. Men framförallt har framtidstron ökat, med insikten att det är de som bor i Vuollerim som själva måste ta ansvar – inte bara för sin historia – utan också för sin framtid, uppbackade av studieförbunden och i dialog med kommunen.

Forum för vardagsdemokrati

Maicen Ekman fortsatte att tala om hur studieförbunden under de senaste hundra åren har varit en mötesplats för kunskapsinhämtning, samtal och reflektion för medborgarna. Att mötas i små grupper och diskutera är grunden för allt demokratiarbete. Studiecirkeln spelar därför en viktig roll för vardagsdemokratin och för många människor är det den enda plats där de har möjlighet att diskutera aktuella samhällsproblem.

Utan kunskap kan man inte påverka

Studieförbunden skapar dessutom utbildnings- och utvecklingsmöjligheter för människor som har dåliga erfarenheter av eller som av andra anledningar inte har funnit sig till rätta i det obligatoriska utbildningssystemet.

Maicen Ekman citerade före detta kultur- och utbildningsministern Bengt Göransson och cirkelledaren Manahil Yakoob. (Ur Folkbildningsförbundets skrift *Röster mitt i verkligheten*). Båda anser att studiecirkelarna spelar en stor roll för demokratin eftersom ett demokratiskt samhälle kräver människor med kunskap. Genom att stimulera eftersatta och röstsvaga grupper, särskilt korttidsutbildade och invandrare, kan man hjälpa dem att utnyttja sina demokratiska rättigheter.

”Studiecirkeln har en oerhörd betydelse för demokratin: utan kunskap kan folket inte påverka. Genom cirkeln kan människor med sviktande självförtroende läsa vidare utan att behöva genomgå den ordinarie skolans förbannelse – prestationskrav.”

Bengt Göransson

”Ett fungerande samhälle behöver kunniga människor. Kan man inte språket hamnar man utanför och mår jättedåligt. Mitt mål är att deltagarna ska stå på egna ben. Genom studiecirkeln ger jag deltagarna självförtroende att ta sig fram i samhället. Jag lär dem hur de själva söker rätt på kunskap och hur de kan utnyttja sin fritid. Man lär sig jättemycket bara av att gå till biblioteket och ansöka om ett lånekort”.

Manahil Yakoob

Ideellt arbete och frivilliginsatser

Ytterligare ett exempel på hur studieförbunden och studiecirkeln fungerar som demokratisk resurs för lokalsamhället är att man stimulerar till ideellt arbete och utbildar till frivilliginsatser. Ett gott exempel på detta är alpina VM 2007 i Åre. SISU Idrottsutbildarna planerar att, utöver den redan utbildade arrangörstabben, utbilda upp till 800 funktionärer inför evenemanget. Bl.a. ingår utbildning i språk, teknik och inte minst kulturfrågor.

Folkhälsa och kulturliv

Studieförbunden gör även betydande insatser för folkhälsoarbetet, inte bara genom att man når stora delar av befolkningen med kurser i motion och hälsa, utan även genom att skapa en social gemenskap där människor utvecklas, är med i ett sammanhang där deras erfarenheter tas till vara och ger dem kraft att påverka och förändra. I stora delar av landet spelar dessutom studieförbunden en avgörande roll för kulturlivet.

Mäklarroll

Maicen Ekman påpekade att relationen och dialogen mellan kommuner och studieförbund har försvagats under senare år. Men det finns ett behov för ömsesidig dialog för att man ska kunna bidra till en positiv samhällsutveckling i kommunerna. I Sörmland har studieförbunden arbetat med projektet ”Folkbildning som lokal utvecklingskraft” där man har kunnat visa hur man kan spela en konkret roll för demokratin. Genom att inta en mäklarroll kan studieförbunden förmedla kontakter mellan medborgare och kommun. Studieförbunden kan alltså fungera som ett komplement till de politiska partierna genom att kanalisera medborgarnas åsikter. Det råder ingen brist på idéer och politiskt engagemang i samhället, menar Maicen Ekman. Det finns snarare en brist i hur politiker och media fångar upp idéerna.

10.30 - 10.45 NYA SVERIGEKARTAN – SAMVERKANSORGANENS ROLL

Lisbet Mellgren utredare SK/LF

Att arbeta regionalt – ett nytt politiskt uppdrag

Riksdagen har beslutat att alla kommuner och landsting fr.o.m. 2003 ska kunna bilda samverkansorgan som, efter anmälan till regeringen, får ta över det regionala

utvecklingsansvaret och vissa regionala utvecklingsresurser från länsstyrelsen i respektive län.

Fyra försök med regionalt självstyre har pågått i Skåne, Västra Götaland, Kalmar och Gotland mellan 1997 och 2002. Efter den parlamentariska regionkommitténs (PARK) slutbetänkande kom proposition 2001/02:7 "Regional samverkan och statlig länsförvaltning" och Lagen om samverkansorgan i länen. År 2003 bildades fem nya samverkansorgan (Blekinge, Halland, Dalarna, Östergötland och Uppsala) och regionförsöken i Kalmar och Gotland bildade samverkansorgan. På gång att bilda samverkansorgan är Sörmland och Värmland.

Folkbildningens roll i samverkansorganen

En av samverkansorganens uppgifter är att utarbeta lokala utvecklingsprogram och ta fram planer för regionala tillväxtprogram och det är just i fråga om de uppgifterna som man har sett en knytning till folkbildningen och folkhögskolorna, sa Lisbet Mellgren. Speciellt inom områdena regional utvecklingsplanering och kompetensutveckling borde folkbildningen kunna spela en viktig roll framöver.

10.45 - 11.15 DEMOKRATINS ARBETSFORMER FÖRÄNDRAS. HÄNGER VI MED?

Kent Johansson, regionråd, Västra Götaland

I en föränderlig värld måste demokratins arbetsformer förändras

Kent Johansson berättade att han har arbetat i folkbildningssammanhang i 30 år. Numera är han regionråd i Västra Götaland och ordförande i den politiska nämnd som ansvarar för regionutvecklingsfrågor (inklusive utbildningsfrågor). I en nyutkommen bok, "Regionernas Europa", har han skrivit att när världen förändras måste även demokratins arbetsformer förändras. Inte tvärtom!

Johansson gav en historisk tillbakablick över Västra Götaland och relationerna mellan staten, kommunen och landstinget. Staten har alltid behållit makten att formulera framtidsförhoppningar för olika områden i landet. Så har det sett ut sedan Gustav Vasas dagar och det var inte förrän för några år sedan, i och med regionförsöken, som det förändrades. Nu pågår den så kallade ansvarsutredningen om hur makten ska fördelas i landet. Göran Persson har kallat utredningen den viktigaste i vår tid, men borde inte den viktigaste utredningen i så fall ha varit demokratiutredningen, frågade Kent Johansson.

Gemensam vardag

I samband med globaliseringen anser många att allt hamnat längre bort. Men egentligen är det tvärtom, menar Johansson. Vardagen har istället blivit alltmer gemensam. Vi har ett större skeende att delta i, men vi kan inte påverka det i detalj längre. Inom svensk folkbildning hyllar man sin glansperiod men tänker inte på att det fanns en hundradel så många studiecirkel under den perioden mot vad det gör nu! Folkbildningen är inte någon mindre kraft för förändring i dag än den var under "glansperioden".

Ökat självstyre i landets regioner

Johansson sade att det är viktigt att de berörda inom politiken tillåts vara med och diskutera, inte bara de som är experter. Därför är det bra med folkvalda demokratiska organ och utvecklingen mot ökat självstyre i landets regioner. Målet med regionfullmäktige i Västra Götaland var bland annat att komma till rätta med den sektorsindelning som existerar i samhället. Man ville komma bort från "stuprörstänkandet" och flytta diskussion och makt till ett mer horisontellt plan. Även i de regionala utvecklingsplanerna är tanken att överbygga sektorsindelningen på lokal och regional nivå.

Studieförbundens roll

Kent Johansson ser att studieförbunden kan spela en viktig roll i samband med den pågående regionaliseringen och regionutvecklingsarbetet i länen:

- Studieförbunden kan på olika sätt informera om vad som pågår inom regionutveckling och göra det till en folklig process.
- Man kan bidra till vårt framtida kunskapssamhälle och påverka utbildningssystemen så att de fungerar bättre.
- Studieförbunden och dess grund- och medlemsorganisationer måste bli en aktivare part och jämföras med t.ex. näringslivets och fackets inflytande på samhällsutvecklingen. Den sociala ekonomi som studieförbunden tillhör måste få större inflytande i samhället.

Just nu pågår arbetet med att ta fram de regionala tillväxtprogrammen. Har man inte redan börjat påverka så är det inte stor idé att ge sig in i den kampen nu, enligt Kent Johansson. Ett tips till studieförbunden är istället att granska programmen och komma med förslag och förbereda insatser på de områden som glömdes bort i första omgången!

11.15 - 12.00 DET GODA LIVET – DEMOKRATI OCH HÄLSA

Inger Eriksson, länsbildningskonsulent i Uppsala och Kjell Haglund, projektledare

Bakgrund

I Uppsala län avsatte landstinget tre miljoner till ett treårigt hälsoprojekt, Det Goda Livet, kring frågeställningen: Vad ska vi göra för att må bättre? Syftet var att ta ett större och mer övergripande grepp om folkhälsan och ge insikt i livsstilsfrågor. En projektgrupp och en referensgrupp tillsattes. Som utgångspunkt hade man landstingets folkhälsoprogram samt ett arbetsmaterial som redan tagits fram av landsting och folkbildning i Sörmland. Materialet sändes ut till landsting och experter för granskning och godkännande. Det var viktigt att ha ryggen fri, sade Inger Eriksson. Grunden och kittet för arbetet med det Goda Livet var existerande strukturer i Föreningsverige. Från landstingets sida ville man gärna samarbeta med studieförbunden eftersom man i folkbildningens arbetsmodell såg möjligheten till att starta samtal och arbeta i ett primärperspektiv. Andra samarbetspartners var folkhögskolor och bibliotek.

Mötesplats

Människors möten och dialog har varit kärnan i Det Goda Livet som startade i september 2002. Vi mår bättre om vi har mer kunskap och folkbildningen har här möjligheterna att stå för mötesplatserna och nätverken. Verksamheten har bland annat bestått av studiecirkel, cirkelledarutbildning, informationstillfällen, en seminarier och biblioteksinformation. Man beräknar att man har nått cirka 2 000 personer under året, varav 500 var deltagare i studiecirkel och 1 500-2 000 på seminarier. Många av deltagarna har varit pensionärer.

Projektmaterial

Projektmaterialiet bestod bl.a. av marknadsföringsmaterial, aktivitets- och studieplan, ett studiepaket, kompletterings- och referensmaterial; listor över böcker, filmer etc., webbplats och ett depåmaterial som man, med vanligt lånekort, har kunnat låna på biblioteken. Ett krav för projektet var att det skulle vara kostnadsfritt för deltagarna. Materialet distribuerades dessutom till bl.a. vårdcentraler. Utöver hälsocirkel arrangerades seminarier. Tanken var att ge cirkeldeltagarna en möjlighet till fördjupning, med det visade sig att seminarier och offentliga föreläsningar drog till sig främst andra deltagare.

Vinster med projektet

För landstinget har vinsterna varit ett steg i förverkligandet av det hälsopolitiska programmet och en förbättrad och utjämnad folkhälsa i länet. Det har också varit en bra personalpolitisk åtgärd. För deltagarna har vinsterna varit ökade kunskaper om hälsofrågor. Studiecirkelarna har varit mötesplatser där man fått nya bekantskaper och stimulans att delta mer i cirkelverksamhet. Kanske har deltagarna även börjat ställa krav på förändringar, ändrat det eget beteendet vilket i sin tur kan leda till förbättrad hälsa.

Framtiden

Kjell Haglund menar att man i framtiden kommer att satsa mycket på den här typen av aktiviteter där man talar om människans hälsa i ett helhetsperspektiv. En viktig lärdom och förutsättning för liknande projekt är att det inte är en jättestor satsning som avgör om projektet blir lyckat, utan att aktiviteten är sammanhållen och strukturerad.

En lärdom har också varit att grupperna inte får vara alltför stora eftersom det missgynnar en bra dialog. Inför framtiden bör studieförbunden fundera över vilken roll man vill att folkhälsan ska ha. Att studiecirkeln är folkhälsofrämjande vet vi. Men hur ska vi argumentera för det?

13.15 - 14.15 FOLKBILDNING SOM LOKAL UTVECKLINGSKRAFT

Jan Eric Rosenqvist (länsbildningskonsulent Sörmland), Kent Wallén (samordnare Vingåker), Hans Noreliusson (FS/ Bilda)

Jan Eric Rosenqvist redogjorde för hur projektet "Folkbildning som lokal utvecklingskraft" startade efter en idé från Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Folkbildningsförbundet. Folkbildarna i Sörmland anmälde sitt intresse att ställa upp som pilotlän. Projektets främsta syfte var att öka politikernas och tjänstemäns medvetenhet om studieförbundets viktiga roll för samhällsutvecklingen. Ett annat syfte var att skapa dialog mellan kommun-landsting-studieförbund. Projektet startade med en upptaktsträff i Malmköping i oktober 2001 dit representanter från Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Folkbildningsförbundet, studieförbunden på lokal och regional nivå i länet, kommun- och landstingspolitiker och tjänstemän var inbjudna.

Strängnäs och Vingåker

Den centrala ledningen beslöt att projektet skulle genomföras i två kommuner; Strängnäs en kommun med stor inflyttning och Vingåker som har haft en mer negativ utveckling och stor utflyttning på senare år.

Projektets mål

Målet var att ge folk mötesplatser och att hitta en modell, som kan överföras till andra platser, för hur kommun, landsting och studieförbund tillsammans kan arbeta för att göra en kommun attraktivare att bo i. Dessutom ville man ta fram en gemensam lokal omvärldsanalys och formulera mål för positiv samverkan i kommunen. Utifrån omvärldsanalysen skulle man formulera en strategi med en precisering av vad de olika parterna kunde bidra med för att nå de uppsatta målen.

En dag för Vingåkers framtid

Ett av delprojekten i Vingåker var att organisera "En dag för Vingåkers framtid" där man hade olika temarum i Åbrogården. I rummen fick man pröva på olika aktiviteter som studieförbunden på orten arrangerade, träffa kommunpolitiker m.m.. 250 personer deltog. Dagen resulterade i fem nya studiecirkelklar, en kulturförening för att få till stånd ett kulturhus och ett nätverk för Kalklinbanans bevarande.

Läggestaprojektet

Hans Noreliusson berättade om planeringen av det nya bostadsområdet Läggesta i Strängnäs kommun. På området där det då bara fanns en tågstation skulle 360 bostäder byggas. På studieförbunden i Strängnäs diskuterade hur man skulle kunna få igång en dialog om hur området skulle se och hur man skulle kunna uppmuntra samhällsmedborgarna att tycka till om planerna. Man bestämde sig för att engagerade ett antal studiecirkel i skilda ämnen som remissorgan för byggplanerna. Utöver den vanliga studiecirkelverksamheten diskuterade cirkeldeltagarna planerna och kom med förslag. Flera av de inkomna förslagen antogs av kommunen.

Vinster med projektet

Noreliusson påpekade att studieförbunden ofta "kör sina egna race" och är dåliga på att samarbeta sinsemellan. En stor vinst med Läggestaprojektet var därför att man kunde se hur studieförbunden närmade sig varandra och lade grunden för ett fortsatt samarbete. Ytterligare en positiv effekt är att människors förtroende för folkbildningen ökar när de ser att studieförbunden kan samarbeta. Helt klart är också att projektet har lett till bättre samarbete mellan studieförbunden och kommunen.

14.15 FRÅGOR, DISKUSSION

Vid dagens slut gavs utrymme för reflektioner, diskussion och frågor från deltagarna. (Namn angivna på föredragshållarnas inlägg eller svar i diskussionen). Kronologisk ordning.

• Brist på samarbete

En återkommande fråga rörde den brist på samarbete mellan de olika studieförbunden som flera upplevde.

• Samarbete en förutsättning för överlevnad

Flera deltagare förde fram frågan om inte samarbete är en förutsättning för studieförbundens överlevnad på små orter.

• Oro över minskade ekonomiska bidrag

Det uttrycktes även oro över hur den ekonomiska utvecklingen i kommunerna påverkat studieförbunden negativt på senare år.

• Vikten av att studieförbunden själva visar vilken roll de kan spela i lokalsamhället

Flera deltagare ansåg att det är upp till studieförbunden att visa på hur folkbildningen kan föra utvecklingen i lokalsamhället framåt.

• Cirkelledarutbildning

"Vi har talat om att studieförbunden inte samarbetar tillräckligt. Att samarbeta mer är inget problem vad beträffar de vanliga studiecirkelarna med olika ämnesinriktning. Däremot finns det anledning att profilera sig i cirkelledarutbildningarna. Att ha en hel cirkelledarutbildning tillsammans kanske skulle bli svårt men man skulle mycket väl kunna ha vissa gemensamma delar."

• Projektet "Folkbildning som lokal utvecklingskraft"

Jan Eric Rosenqvist:

"Vi har skrivit en överenskommelse mellan Strängnäs kommun (Kultur och fritidsförvaltningen) och studieförbunden om samarbete. Till exempel visade det sig fruktbart i fallet med exploateringen av Läggesta. När utställningen om Läggesta stod i kommunhusets foajé fick kommunen in 40 synpunkter. Men efter det att studieförbunden involverats fick man in ett tiotal rapporter vilket är en stor skillnad mot de enskilda åsikterna. Arbetet med att

närma sig politikerna har varit en process och ett problem som uppstod var när politikerna byttes ut vid valet i höstas. Då kändes det som man började om från början igen med kontakterna. En viktig lärdom är alltså att alltid föra dialog med både de styrande och med oppositionen så att man får en kontinuitet.”

- Ants Viirman:

”Det som är intressant med Sörmlandsprojektet är att det inte tillfördes lokala medel. Arbetet utfördes inom befintlig budget och med befintliga tjänster.”

- Jan Eric Rosenqvist:

”Ja, det blev mycket jobb för de inblandade. En lärdom när vi nu utökar projektet med kommunen Gnesta är att begränsa antalet projekt för att kunna hinna med.”

- Maicen Ekman:

”Syftet med projektet var att se vad man kan genomföra inom ramen för de befintliga resurserna. Vissa tycker att det fungerat bra, andra sämre. Det är viktigt att se den här typen av arbete som en långsiktig process och inte ett arbete som blir så betungande att man kör huvudet i väggen.”

- ”Det är viktigt att driva projekt inom ramen för vanliga befintliga resurser eftersom det är det man kommer att ha i förlängningen.”

- Jan Eric Rosenqvist:

”Alla studieförbund deltog inte, men viktigt för projektet var att alla som ställde upp gjorde det för och arbetade för alla studieförbund gemensamt.”

Studieförbundens organisation; ekonomi och verksamhet

- ”Många av studieförbunden är så stressade och så ekonomiskt pressade att de blir dåliga samarbetspartners. Ingen ifrågasätter folkbildning men däremot kan man ifrågasätta folkbildningens organisation. Den viktiga frågan är hur vi ska fördela ut folkbildningen till dem som behöver den! Studieförbunden är ofta mer intresserade av hur ungdomar ska bilda sig medan ungdomarna är inriktade på att de vill bilda sig. Ett problem inom studieförbunden är alltså organisationen. Till exempel så är man rädd att om man satsar på något nytt och oprövat så riskerar man att missa deltagartimmar. Man vågar inte heller satsa resurser på långsiktigt utvecklingsarbete om det riskerar att försämra ekonomin. Studieförbunden borde få en summa att satsa på sin verksamhet och komma bort från det kvantitativa redovisandet av deltagartimmar!”

- ”Instämmer! Det finns en konkurrens mellan studieförbunden. Byråkratin tar död på de goda samtalen.”

- ”Det känns ofta som om folkbildningen försvinner i all administration.

Folkbildningsförbundet måste ta upp problemet med att studieförbunden inte finns representerade på alla orter längre. Man ska inte behöva höra tolv mil för att delta i en cirkel!”

Lokal närvaro, folkbildningshus, konkurrens

- Jan-Eric Rosenqvist:

”Lokal närvaro i en kommun är inte bara att som enskilt studieförbund ha sin skylt uppsatt på väggen. I framtiden kanske det borde inrättas fler Folkbildningshus i kommunerna där studieförbunden kan samarbeta. I en kommun konkurrerar studieförbunden om samma individer. Till exempel så är Komvux en konkurrent. De vill fylla sina kurser till varje pris

vilket leder till att färre söker sig till studieförbunden som därmed får ett så lågt samhällsstöd att det inte är värt att ta ut. Men då brukar politikerna skina upp!”

- Kent Wallén:
”Ja, men vi måste inse att både Komvux och studieförbunden behövs!”
- ”En idé skulle vara Folkbildningshus där alla finns representerade, komvux, folkhögskolor och studieförbund där man kunde få en översikt över de tillgängliga kurserna och cirklarna. Ett sätt för att fylla platserna samtidigt som det inte kräver alltför stora resurser om det organiseras gemensamt.”

Nya verksamhetsområden

- ”En annan idé skulle vara att inte snegla på varandra och gå in på varandras spelplaner utan att hitta nya verksamhetsområden.”
- Ants Viirman,
”Många ringer till Kommunförbundet och det man frågar om är främst beträffande stöd av projekt samt bristen på lokal närvaro av studieförbunden ute i kommunerna. Vi ser idag en utveckling där kommuner blir mer och mer osentimentala när det gäller att hålla liv i strukturer för traditionens skull. Förr rekommenderade staten att kommunerna skulle stödja folkbildningen och det gjorde man för att det var bra ur ett nationellt perspektiv. Nu ger kommunerna stöd om de ser den lokala nyttan. Folkbildningens organisationer måste därför lära sig argumentera utifrån vad som är viktigt i den egna kommunen och ge det en lokal innebörd.”
- ”Men kanske grundar sig kommunens osentimentalitet och vilja att dra ned bidragen på felaktigheter och okunskap! Vad säger du när folk ringer och frågar?”
- Ants Viirman:
”Jag säger att kampen måste ni sköta själva ute i kommuner och studieförbund. Den kan inte skötas från centralt håll. Troligen kan ni få hjälp av Folkbildningsförbundet i kampen.”
- Maicen Ekman,
”Ja, visst kan Folkbildningsförbundet hjälpa och stödja, men kampen måste ske lokalt. Samtidigt kan en sån här dag bidra att stärka självförtroendet. Vi har sett en kraftig strukturomvandling. På fem år har studieförbunden minskat med 1/3. Det har inte gjorts på pin kiv utan det handlar om en nedåtgående bidragsspiral. Studieförbunden måste själva bestämma över sin struktur men vi måste hitta lösningar som gör att vi kan klara den lokala dialogen. Vi måste öka samarbetet mellan studieförbunden och mellan studieförbund, kommun och landsting eftersom vi inte kommer att se en återgång till hur det var tidigare.”
- Jan-Eric Rosenqvist
”Vi anser att vi är nyttiga men framhåller det inte för politiker och kommuner. Personnyttan är viktig för samhällsnyttan, vilket vi borde föra fram.”
- Inger Eriksson
”Folkbildningen brister i förmågan att tala om vad vi är bra på. Vi talar om vad vi gör, ibland hur, men inte om vad vi åstadkommer. Det är värden som är svåra att mäta men vi måste arbeta med det. Vi måste bli bättre på kvantitativa och kvalitativa resultat. Vi måste lägga in marknadsföring i det dagliga arbetet. Som det är nu arbetar vi med att producera verksamhet.”

Begreppen nytta och behov

- "Flera deltagare var oroliga för begreppet kommunnytta och ansåg att man bör använda begreppet med försiktighet. Man ville också veta hur Ants definierade begreppet kommunnytta? Är demokratin nyttig?
Svar Ants Viirman: Det är inte kommunalkamrerens nytta jag talar om, även om snäva nyttoperspektiv kan leda till större nytta i längden."
- "Att använda nytto­begreppet är farligt. Är det ett snävt ekonomiskt perspektiv eller något mer? Finns inte risk att studieförbunden också börjar definiera sin verksamhet med nytta då?"
- Svar Ants Viirman:
"Ja, det är farligt att börja diskutera nytta. Men det är även så att i dag drivs den operativa verksamheten efter vad som är till nytta för studieförbunden. Samtidigt kan man fråga sig om den inbördes konkurrensen mellan studieförbunden leder till någon nytta för kommuninvånarna?"
- "Det finns anledning att vara självkritiska och fråga oss vad det är folkbildningen åstadkommer. Vi talar oftast om att vi gör något men inte varför. Studieförbunden rapporterar sin verksamhet i kvantitet och reflekterar inte om det vi gör är bra. Vi kritiserar inte oss själva tillräckligt!"
- Kent Wallén:
"I kommunens nya riktlinjer sägs att man ska utgå från kommunmedborgarnas behov. Om jag var medborgare skulle jag undra hur det skulle gå till om inte medborgarna får vara med och påverka? Folkbildningen ger en möjlighet till detta och folkbildningen behövs!"

Avslut

- Ants Viirman:
"Det finns alltid anledning till självsanering av egna självbilder och kritik av den egna verksamheten. Förhoppningsvis kan den här typen av konferens föras ner till regional och lokal nivå med landstingen, kommunerna, länsbildningsförbunden, lokalföreningarna m.fl. Ants sammanfattade det nödvändiga fortsatta arbetet för att motverka att de lokala studieförbunden tynar bort i fyra punkter:
 - självprövning
 - argumentationsprövning
 - sanering av självbilden
 - fortsatt lokal och regional diskussion"

Centrala teman på seminariet:

- **Exempel på projekt - inspiration, råd och erfarenhet**
- **Bristen på lokal närvaro**
- **Studieförbundens organisation, administration, ekonomiska verklighet**
- **Lokal dialog och samarbete studieförbund/kommun/landsting**

- **Förändringar - politisk organisation och samverkansorgan**
 - **Studieförbundens demokrati- och mäklarroll**
 - **Vikten av marknadsföring och att ta in den i den dagliga verksamheten**
 - **Folkbildningen måste bli bättre på att tala om vad den är bra på, bli bättre på att redovisa kvantitativa och kvalitativa resultat**
 - **Folkhälsoarbete**
 - **Folkbildningshus**
 - **Självprovning**
 - **Argumentationsprovning**
 - **Vikten av fortsatt lokal och regional diskussion**
-